

Modernitet på vinger

Af [PALLE SCHANTZ LAURIDSEN](#)

Det er spændende og tit underholdende at støve lidt rundt i filmhistoriens afkroge; man kan gøre det på mange måder. En af dem er at se gamle film.

Gamle film kan man ikke se i biograferne, for sådan distribueres film ikke længere. Borte er kavalkader og reprisebiografer, og hvis man ser bort fra Cinematekets serier og sporadiske repremierer i universitetsbyernes art cinemas, giver det ingen mening at påstå, at gamle film skal ses i biografen.

Det skal de selvfølgelig ikke. De skal ses på tv eller på dvd. Ja, og så kan de selvfølgelig også ses på computeren, på MP3-afspilleren eller på andre platforme.

Jeg har hørt, at man i årevis har kunnet downloade piratkopier af film – oftest nye film, men vel også nogle af ældre dato. Filmbranchen selv derimod har været tilbageholdende over for at anvende internettet som distributionsform, men her i foråret åbnede Warner sluserne til bagkataloget på klem. I hvert fald på det amerikanske marked, så dér kan man lovligt og mod betaling downloade en del af de film, Warner har rettighederne til. Og så kan man i *Warner Archive Collection* for 20 \$ bestille gamle film på friskbrændte dvd'er (fig. 2). Vi kender systemet fra bogbranchen, hvor print-on-demand har vundet en vis udbredelse. Den enkelte dvd bliver angiveligt først brændt, når man bestiller den: "Each DVD is made specifically for the recipient at the time of purchase", står der [på hjemmesiden](#). Filmene bliver brændt i DVD-R formatet og er altså ikke presset, sådan som man gør ved almindelige dvd'er.

Ude fra ser dvd'erne helt normale ud i en almindelig boks med omslag; men der er ikke så meget dillerdaller ved selve materialet på skiverne. Der er en reklame for konceptet, den oprindelige trailer og så filmen, selvfølgelig. Ingen kommentarspor, ingen undertekster, ingen "The Making of ...", hvor folk fra filmholdet fortæller om, hvor fantastisk det var at arbejde lige netop på denne film. Billed- og lyd kvalitet er i top, og jeg havde ingen problemer med at afspille filmen fra min billige supermarkedsafspiller. Der er bestemt sjældenheder i Warners arkiv, som i skrivende stund rummer 194 titler.

Man kan kun håbe, ideen spreder sig, så vi efterhånden kan få fat i alverdens film, når det passer os. Og ikke, når det passer distributører at sende dem på markedet i et begrænset tidsrum.

The Queen and King of Hollywood

Via en af redaktionens amerikanske forbindelser er MGM-filmen *Too Hot to Handle* på denne måde havnet i min dvd-afspiller. At Warner kan distribuere en film fra MGM skyldes, at Turner Entertainment er en del af Warner, og at Turner ejede MGM i en kort periode i slutningen af 80'erne og nu har rettigheder til alle selskabets film fra før 1986.

Too Hot to Handle er fra 1938 og fandt i sin tid også vej til Danmark, hvor den havde premiere i foråret 1939 under titlen *Først på pletten*. Den har Clark Gable og Myrna Loy i hovedrollerne. Mange er formentlig stødt på Gable, der da i hvert fald huskes for rollen som Rhett Butler i *Borte med blæsten* fra 1939. Men Myrna Loy? Hvem var hun?

Fig. 1. Clark Gable og Myrna Loy i *Too Hot to Handle* (1938).

Fig. 2. Warner Archive Collection. Indtil videre er burn-on-demand-tjenesten forbeholdt det amerikanske marked.

Fig. 3. Myrna Loy. Her sammen med William Powell, som hun spillede over for i *The Thin Man*-filmene,

Hun debuterede i midten af 20'erne og medvirkede i over 60 stumfilm, men havde sine største år i slutningen af 30'erne, hvor hun var en af Hollywoods mest succesrige skuespillerinder (fig. 3). Hun slog for alvor igennem som Nora Charles i den første af i alt 6 detektivkomedier om *The Thin Man* (1934-1947). Så det var ikke hvem som helst, der – i filmens begyndelse – var *too hot to handle* for Clark Gable. Det var Hollywoods dronning, der spillede over for Hollywoods konge. Intet mindre skal man tro en samtidig, amerikansk meningsmåling – og traileren til *Too Hot to Handle*.

Filmen er en romantisk komedie af den slags, hvor replikkerne suser gennem luften – altså en *screwball komedie* (fig. 4). Men den er mere end det. Den er også en *actionfilm*, en slags *etnografisk film*, der på en meget tidstypisk måde skildrer fremmede folks sære og tilbagestående skikke, og ikke mindst en film, der handler om film. En *metafilm* altså. Og så er den *insisterende moderne*.

I filmen spiller Myrna Loy en pilot. I filmen *Test Pilot*, der kom blot 5 måneder før *Too Hot ...* spillede Gable titelrollen, og dér var det altså ham, der var piloten, mens Myrna Loy spillede hans kone. I traileren til *Too Hot ...* bruger MGM forgængeren til at sælge den nye film: "A roaring newsreel drama that tops the thrills of *Test Pilot*". Så selvom den ikke er en 2'er til *Test Pilot*, bliver hovedrollerne spillet af de samme stjerner, og der indgår dramatiske flyscener i dem begge.

Tager vi handlingen først udspiller *Too hot ...* sig omkring to konkurrerende nyhedsjournalister Chris Hunter (Clark Gable) og Bill Dennis (Walter Pidgeon). De laver *newsreels*, altså den slags små aktualitetsfilm, der fra 1920'erne, og indtil tv-nyhederne gjorde dem overflødige, var en del af biografernes programmer. I filmens start befinder Chris og Bill sig i Shanghai, hvor de hårdt presset af deres koleriske og komiske redaktører hjemme i New York venter på at japanerne skal bombe byen, så de kan få nogle dramatiske filmoptagelser, de kan sende hjem (fig 5). Japanerne er imidlertid ikke til sinds at bombe, hvorfor Chris uden held forsøger at iscenesætte nogle 'autentiske' optagelser. Hverken han eller konkurrenten har dog 'held' til at lave krigsoptagelser, der kan sælge biografbilletter. Men så hører de, at piloten Alma Harding (Myrna Loy) vil lande i Shanghai, og så kan de i det mindste optage det. Da landingen tilmed går galt, fordi den dumdristige Chris' chauffør kommer til at køre ind foran Almas fly, er billederne i kassen. Begge de to filmjournalister forelsker sig i Alma, og især Chris gør meget for at fremstå som en sand gentleman over for hende. Han spiller dog hele tiden dobbeltspil, for nok er han forelsket, men på den anden side er han sit arbejde, og han *må* bare havde de bedste og mest dramatiske billeder.

Det er en lang og indviklet historie, hvor der bliver snakket en del, men efter en del bataljer ender vore tre hovedkarakterer i junglen et sted i Sydamerika. Her leder de efter Almas bror, der har været savnet i 2 år. De finder ham hos en stamme helt ualmindeligt vilde vilde. Efter at Chris har givet sig ud for at være en Gud (!), har de held til at fragte brormand ud af junglen. Tilbage i New York forenes Chris og Alma. Hvad ellers?

Tempo, tempo, tempo

Det allerførste, vi ser i filmen, er Times Square i New York; det mest dynamiske og moderne sted i hele verden dengang i 30'erne. Aviserne bringer nyheder om bomber over Shanghai, og på ugeevy-redaktionerne afventer man det fly, der skal bringe råfilmene ind fra den kinesiske by – med fly via den amerikanske vestkyst. Indledningens korte montage emmer af følelsen af modernitet med et smil, og tempo er en kvalitet i sig selv.

Mennesker og informationer kan lynhurtigt transporteres verden rundt: Fly er centrale modernitetsmarkører i filmen, og filmens flyvninger bliver ikke mindre moderne af, at der sidder en kvinde ved styrepinden. Men der er flere supermoderne elementer i filmen: Redaktøren kan fra New York pr. telefon få fat i Chris, mens denne er på restaurant i Shanghai (fig. 6-7). Samme redaktør har en af 30'ernes nye opfindelser – en fjernskriver – på sit kontor, og på sit værelse har Alma et større kortbølge-radioanlæg, så hun kan via det kan hente mulige informationer om sin forsvundne bror (fig. 8).

Film på film

Fig. 4. Godt en time inde i filmen tager Chris' rival, Bill Dennis (Walter Pidgeon), sågar ordet i sin mund: "Can we trust this screwball to do the job?"

Fig. 5. Walter Connolly er glimrende som Arthur McArthur – Chris' koleriske chef: "Hunter wouldn't leave the camera if his grandmother was on fire".

Fig. 6-7. Chris og chefens (bekostelige) telefonsamtale: "Stop joking, it's too expensive", klager chefen.

Fig. 8. Almas radioanlæg.

Fig. 9. I filmlaboratoriet.

Filmen som medie er også et centralt udtryk for modernitet og hastighed. Chris er en af den tempofyldte verdens moderne vovehalse. Med livet som indsats opsøger han verdens brændpunkter og afsøger nye *frontiers*. Med snarrådighed bringer Chris sig selv og sit kamera helt tæt på begivenhederne. Vi ser ham forsøge at lave modeloptagelser, der skal skildre bombningen af Shanghai. Vi ser ham stå med sit kamera på taget af en kørende bil for på den måde at få et tracking shot, da Alma lander sig fly. Vi er med i redaktionens screening rum, i dubbing-studiet og i filmlaboratoriet (fig. 9), men den scene, hvor kameraet og fotografen for alvor er i centrum, kombinerer på dramatisk vis de to centrale modernitetsudtryk i *Too hot ...*: filmen og flyet. Med Alma som pilot i hendes eget fly filmer Chris et brændende ammunitionsskib: mens søfolkene redder sig som bedst de kan, cirkler Alma rundt over skibet med Chris hængende, fastspændt på den ene vinge med sit kamera.

Endelig får Chris også brug for både sin snarrådighed og sit kamera i klimaksscenerne fra den sydamerikanske jungle. De meget vilde vilde synes at ville slå Almas meget sygdomssvækkede bror ihjel ved en ritual iddanc, da Chris får en idé. Han bruger kameraet som projektor og viser i tropenatten de angste ilddansere scener fra den moderne verden (fig. 10-11). Siden iscenesætter han diskret Almas gensyn med broderen – og får det hele på film.

Bagprojektion

Også på det filmtekniske plan er *Too Hot to Handle* en moderne film. Ikke så meget, fordi den var en lydfilm, for synkron lyd havde man haft i godt et årti, men på grund af de mange bagprojektioner og modeloptagelser. Modeloptagelser havde man selvfølgelig kendt længe, men filmisk brug af bagprojektionerne og kombinationen af dem og modeloptagelser var stadig relativt nye. Bagprojektion foregik ved, at man projicerede levende billeder op på bagsiden af et delvist gennemsigtigt lærred, der var spændt ud bag skuespillerne. Teknikken blev ofte brugt til scener, hvor skuespillerne kørte i bil i forgrunden, mens landskabet susede af sted i baggrund. Fordelen ved bagprojektion var, at det var meget nemmere at kontrollere lyden, når man slap for at arbejde på location. Man kunne også nøjes med inden de egentlige optagelser at sende et ganske lille filmhold ud for at lave optagelser. Resten af filmholdet kunne siden arbejde i studiet.

Selvom systemet altså både gav kontrol og sparede penge, var der ulemper ved det. Billederne på skærmen i baggrunden var aldrig hverken så skarpe eller så lysstærke som billederne fra forgrunden, hvorfor teknikken gav en markant, todimensionel virkning: I forgrunden af billedet så man skuespillere og studiekulisser stå skarpt og velbelyst. Baggrunden havde en uskarp og lettere diset karakter. Alligevel blev teknikken i 3-4 årtier brugt af filmbranchen og accepteret af tilskuere verden over, selvom man ofte kunne se, når den var i brug. Dermed pegede den på, at film var ... film. Det skulle i følge lærebogen fra Bertolt Brecht betyde, at publikum mistede muligheden for indlevelse og blev fremmedgjorte over for det fiktive univers; noget, Brecht så som en fordel. Teknikken havde dog åbenbart så stor perceptuel og narrativ styrke, at den slags aspekter ikke spillede den store rolle for receptionen. I dag virker den forældet.

Vender vi tilbage til *Too Hot ...*, bruger den da også masser af bagprojektioner (fig. 12). Nogle går nærmest ubemærkede hen, men i centrale, actionmættede scener er projektionerne meget tydelige. Vigtigst er scenen, hvor Chris filmer et brændende skib fra Almas fly. Da skibet til sidst eksploderer, bevirker lufttrykket, at flyet kommer på voldsom slingrekurs. I scenen er det tydeligt, at eksplosionen er en bagprojektion, og at flyet er et modelfly (fig. 13-14). Selvom vi tidligere har set Chris eksperimenterer med at skildre bombningen af Shanghai netop ved brug af et modelfly, og filmen på den måde har givet os anskuelsesundervisning i, hvordan man laver filmtricks, er scenen med det brændende skib central og langvarig. Den indgik tilmed i traileren, og var dermed med sin dramatik et af salgsgangargumenterne for filmen. Så smart var det.

Selvom *Too Hot to Handle* er insisterende moderne i sit forhold til det amerikanske, er der steder, hvor man må tage sig til hovedet, når man ser den. Set med vor tids briller har filmens ellers så moderne amerikanere med deres toptunede teknologi et mildest talt indsnævret og umoderne syn på andre folk. Kineserne i Shanghai er komiske sidekicks, og de vilde i sydamerikas jungle er skildret som en blanding

Fig. 10. De vilde skræmmes af Chris' optagelser af et frembusende tog.

Fig. 11. De vilde har svært ved at se forskel på en projiceret og en virkelig skovbrand.

Fig. 12. Bagprojektion i *Too Hot to Handle*. Bemærk forskellen i kontrast og skarphed mellem forgrund og baggrund.

Fig. 13. Gable på flyets vinge foran et lærred.

Fig. 14. Modelflyet og eksplosionen.

af tegneseriekannibaler og karnevals-freaks. Men vælger man at se historisk også på den nedværdigende fremstilling af *de andre*, er *Too Hot to Handle* et sjovt fund fra filmhistoriens kroge. Den har ikke nogen plads i den æstetisk orienterede, filmhistoriske kanon, men som eksempel på populærkulturens omgang med den mediebårne modernitet er den både spændende og underholdende.

Og tænk: Dvd'en er specielt til mig fra *Warner Archive Collection*.

Fakta

Too Hot to Handle. Instruktion: Jack Conway. Medvirkende: Clark Gable (Chris Hunter), Myrna Loy (Alma Harding), Walter Pidgeon (Bill Dennis). USA 1938.

[Udskriv denne artikel](#)

[Gem/åben denne artikel som PDF](#)

[Gem/åben hele nummeret som PDF](#)

16:9 - juni 2009 - 7. årgang - nummer 32

Udgives med støtte fra Det Danske Filminstitut samt Kulturministeriets bevilling til almenkulturelle tidsskrifter.
ISSN: 1603-5194. [Copyright](#) © 2002-09. Alle rettigheder reserveret.